

הבאנו שלום על לחם

"מעשה ששאל טורנסרופוס הרשע את ר' עקיבא: איזו מעשים נאים של הקדוש ברוך הוא או של בשר ודם? אמר לו של בשר ודם נאים... הביא לו ר' עקיבא שבלים וגלוסקאות אמר לו אלו מעשה הקדוש ברוך הוא ואלו מעשה ידי אדם אמר לו אין אלו נאים יותר מן השבלים?!" (תנחומא תזריע, סימן ה)

הלחם מייצג את ראשיתה של התרבות, שהרי לשם עשייתו נדרש האדם בשחר ההיסטוריה ללמוד לתרבת את תבואת הבר ולייצר לעצמו כלים ראשונים. ישנן עדויות לגידול זרעים בתקופה הניאוליטית (לפני כ 12,000 שנה), וסימנים של טחינה ואפיה נמצאו בין השרידים הארכיאולוגים של 'תושבי האגם' השוויצרי (לפני כ 6000 שנה). כבר מימי קדם היווה הלחם מרכיב מרכזי במזונו של האדם. הלחם היה מזונם העיקרי של המצרים הקדמונים, וביוון העתיקה הייתה אפית הלחם מפותחת מאוד והלחם נחשב לאחד המקורות העיקריים לתזונה ולבריאות. במקרא נזכרים לחם מסולת חיטים ולחם שעורים (שנאכל על ידי המון העם) הנאפים על גבי גחלים.

התערוכה '**לחם בקרב עדות ודתות בארץ**', המוצגת בימים אלו במוזיאון ישראל בירושלים, עוסקת במקומו של הלחם בתרבות בדת ובחברה ובמשמעויותיו הסמליות, תוך סקירת אופן יצורו, גווניו, וטעמיו. לחמים שונים ומשונים מוצגים כיום הלקחם מהתנור בעזרת טכניקת שימור מיוחדת.

המדור הראשון בתערוכה 'הלחם בטקסי מחזור החיים' עוסק במקומו של הלחם בטקסים מרכזיים הקשורים לחיי האדם, כמו לידה, חניכה, נישואים ומוות, בדתות ועדות שונות. זה לצד זה מוצגים בחלל התערוכה קוילעטש (חלה קלועה גדולה) של טקס פדיון הבן היהודי, לחם קודש של טקס הקונפירמציה הנוצרי, לחם הכלולות הגרוזיני העשוי עם ביצים וחלב ומקושט בסוכר בנרות ובמטבעות, הלחם הניתן כ 'צידה לדרך' למאמין הנוצרי בלכתו לעולם שכולו טוב, ועוד. כל זאת בשילוב עם מספר עבודות אומנות, כמו עבודתה המעניינת של הילה לולו לין העוסקת ביחס בין לחם, נשיות ושעבוד, וכמה מייצגי ווידאו.

המדור 'הקדושה שבלחם' עוסק במקומו של הלחם בדת, בהלכה ובפולחן. מעניינת במיוחד ההשוואה בין המצות של חג הפסח ובין לחם הקודש של 'הסעודה האחרונה' בחג הפסחא הנוצרי. זכרון הגאולה של שתי הדתות מקבל ביטויים שונים בתכלית. ביהדות, האירוע המכונן הוא גאולת לאומית משעבוד, ואילו בנצרות זוהי גאולת הפרט בידי ישו שעלה קרבן על הצלב. אל תחמיצו את המייצג של חנא פיאד פרח הדן במושג השורשיות והעקירה.

תהליך ייצור הלחם מתואר במדור 'מן הגרעין ועד הכיכר' תוך הצגת כלים עתיקים ומודרניים. כדרכן של תערוכות בעידן הפוסט-מודרניסטי, לא נפקד מקומו של הלחם בחברה ובפוליטיקה: לחם אחיד, כיכר הלחם, לחם עבודה, ושאר סמלים חברתיים משובצים במעין קולאז' סתמי. בהקשר זה יש לציין לשבח את צילום מאגר הלחם הזרוק של מרגלית מנור, ואת הסדרה 'שאינו יודע שקבעה' של אורית כץ.

התערוכה מתאימה מאוד למשפחות, ועשויה לעניין מבוגרים וילדים כאחד (למי שבקטע, יש גם סדנאות אפיה בחוץ ב'חצר האופים'). הביקור בתערוכה אורך בין שעה לשעתיים, כך שניתן לשלב אותו עם תערוכה נוספת. מחיר הכניסה למוזיאון הינו שערורייתי, אך בימי שלישי וחמישי אחרי הצהריים הכניסה חופשית לילדים. כמו כן ניתן ללכת על כרטיס כניסה משפחתי העולה 'רק' 120 ₪.

לפרטים נוספים: <http://www.imj.org.il/exhibitions/2006/bread/>

בשבוע הבא נפצה בסדרת רשימות על הרוק המתקדם - stay in tune.